

## **İZMİR'DE KATI ATIK TESİSİNİN YER SEÇİMİ SÜRECİNDEKİ ANLAŞMAZLIKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

İlgi ATAY KAYA  
Araştırma Görevlisi  
ilgiatay@iyte.edu.tr

Yard. Doç. Dr. Nursen KAYA EROL  
nursenkaya@iyte.edu.tr

### **GİRİŞ**

Planlama kararları farklı çıkar gruplarını etkilediğinden planlama süreci sadece teknik değil aynı zamanda politik bir süreçtir. Çoğu arazi kullanımının planlaması aşamasında anlaşmazlıklar yaşanmasına rağmen çöp depolama alanları, geri dönüşüm tesisleri, arıtma tesisleri, maden ocakları ve cezaevleri gibi ‘Yerelde İstenmeyen Arazi Kullanımları’ olarak tanımlanan kullanımlar yer seçimi süreçlerinde en çok sorun görülen arazi kullanımlarıdır. Bu kullanımlar için arazi tahsisi çoğunlukla problemlili ve çözümü zor bir süreçtir. Kirlilik, gürültü, sağlıksız yaşam koşulları veya ekonomik değer kaybı gibi nedenlerle planda önerilen yerin yakınında yaşayanlar tarafından istenmemekte ve bu kullanımlara tüm kentliler tarafından ‘benim arka bahçemde olmasın’ şeklinde yaklaşmaktadır.

Bu çalışmada bu kullanımların İzmir’in gündemde en çok kalanlarından biri olan katı atık tesisleri üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın amacı İzmir’de katı atık tesislerinin yer seçimi sürecinde yerelin tepkilerinin dikkate alınması ve sürecin yalnızca teknik açılarından değil sosyal ve politik açılarından da değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktır.

Bu çalışmada İzmir’de katı atık tesisinin yer seçimi sürecinde yaşananlar ve bugüne kadar önerilen yerlerdeki deneyimler araştırılmıştır. Bu araştırma için yerel ve ulusal gazetelerdeki ilgili haberler taranmış, daha sonra bu süreçte yer alan taraflarla görüşmeler yapılarak yaşanan anlaşmazlıkların niteliği, nedenleri ve karar vericilerin geliştirdikleri çözüm önerileri ele alınmıştır. Sonuç olarak anlaşmazlıkların giderilmesi konusunda bir çözüme ulaşmak için nasıl bir planlama sürecinin gerektiği konusunda öneriler getirilmiştir. Çalışmanın kentin planlama pratiğine katkı sağlaması ve karar verme sürecinde yerel yönetimlere rehber olması beklenmektedir.

### **YERELDE İSTENMEYEN ARAZİ KULLANIMLARINI PLANLAMA**

#### **Yerelde İstenmeyen Arazi Kullanımları ve Karar Verme Süreçleri**

Yerelde istenmeyen arazi kullanımları bölgesel ya da kentsel ölçekte gerekli görülen veya istenen ancak kirlilik, gürültü, sağlıksız yaşam koşulları veya ekonomik değer kaybı gibi nedenlerle planda önerilen yerin yakınında yaşayanlar tarafından istenmeyen ve tüm kentliler tarafından ‘benim arka bahçemde olmasın’ şeklinde yaklaşılacak arazi kullanımlarıdır (Popper, 1985; Nordenstam, 1994; Peyton, 2007). Bu konuda yapılmış araştırmalarda bu kullanımlar enerji, çöp, sanayi, ulaşım, konut, sağlık ve suç konularıyla ilişkilendirilmiştir. Örnekleri nükleer, hidroelektrik ve termik enerji santralleri, petrol rafinerileri, maden ocakları, çöp depolama alanları, geri dönüşüm tesisleri, arıtma tesisleri, fabrikalar, havaalanları, otoyollar, alt gelir grubu konutları, akıl hastaneleri, rehabilitasyon merkezleri ve cezaevleri gibi arazi kullanımlarıdır.

---

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Yerelde istenmeyen arazi kullanımları yer seçimi süreçlerinde en çok sorun görülen arazi kullanımlarıdır. Bu kullanımlar için arazi tahsisi çoğunlukla problemlili ve çözümü zor bir süreçtir. Peeples (2000) çevresel problemler açısından yerel ölçeğin diğerlerinden daha fazla önemsenmesi üzerinde durmuştur. Been (1994) ise bu kullanımların yer seçimi sonrası etkilerini araştırmıştır. Klasik yer seçimi kriterlerinin bu kullanımlar için uygun olmadığı, onlar yerine çok kriterli karar verme modellerinin ve çok disiplinli yaklaşımların kullanılması gerektiği de vurgulanmıştır (Nordenstam, 1994; Colebrook ve Sicilia, 2007).

### **Yerelde İstenmeyen Arazi Kullanımlarının Planlama Süreçlerindeki Anlaşmazlıklar ve Çatışma Yönetimi**

Kentler farklı çıkarılara sahip çok çeşitli grupları içerdiği için kentsel arazi kullanım planlaması çeşitli konularda anlaşmazlıklarla karşılaşılabilir bir süreçtir. Her arazi kullanımında çıkar çatışması yaşanma potansiyeli olsa da yerelde istenmeyen arazi kullanımları anlaşmazlıklarla en çok karşılaşılabilir arazi kullanımlarındandır. Özellikle ‘benim arka bahçemde olmasın’ yaklaşımına sahip eylemler olduğunda bu kullanımların yer seçimine karar vermek zorlaşmaktadır. Bu yaklaşımların arkasında genelde bu arazi kullanımlarının yol açacağı düşünülen sağlık problemleri, ekonomik kayıplar ve çevreye olumsuz etkiler gibi sebepler bulunmaktadır.

Bu konuda yapılmış bazı çalışmalara (Minchart ve Neeman, 2002; Rootes ve Leonard, 2009) göre, yerelde istenmeyen arazi kullanımları için özellikle düşük gelir gruplarının veya azınlıkların bulunduğu bölgelerin adaletsizce seçilmesi çıkan çatışmaların gerçek sebebidir. Öte yandan bu görüşü eleştiren bir başka çalışmaya (Been, 1994) göre yerelde istenmeyen arazi kullanımlarının yakınlarında düşük gelir grupları ve azınlıkların bulunması bu bölgelerin adaletsizce seçiminden değildir, aksine bu arazi kullanımları önerildikten sonra çevreleri fakirleşmiş ve azınlıkların tercih ettiği yerler haline gelmiştir.

Yerelde istenmeyen arazi kullanımlarının planlama süreçlerinde karşılaşılabilir anlaşmazlıkları çözmek için bazı çatışma yönetimi stratejileri ve planlama yaklaşımları önerilmiştir. Bunlardan bazıları katılımcı planlama (Magigi ve Drescher, 2010), arabulucu müzakere stratejileri (Forester, 1987), anlaşmazlık çözüm teknikleri (Dorius, 1993) ve yerel toplum perspektiflerini dikkate alan karar verme süreçleridir (Nash et al., 2010). Genel olarak planlı merkezli planlamadan çok halk katılımını önemseyen planlama yaklaşımları öne çıkmaktadır. İşbirlikçi planlama bunlardan biridir. Bu yaklaşımda çoğunluk kuralı yerine ana çıkar gruplarının bir araya geldiği ve ortak bir çözüm üzerinde işbirliği yaptığı bir süreç önerilmektedir (Healey, 1997; Margerum, 2002).

## **İZMİR’DE KATI ATIK TESİSİNİN YER SEÇİMİ**

### **İzmir’de Katı Atık Tesisleri**

2010 yılı verilerine göre 3 948 848 nüfusu ile Türkiye’nin üçüncü büyük kenti olan İzmir’de yılda 1 685 659 ton çöp toplanmaktadır. Bu miktar aynı yıl ülkede toplanan çöpün yüzde yedisini oluşturmaktadır. Bu çöpün yüzde 77’si düzenli katı atık tesisinde depolanırken, kalanı ilçe belediyelerinin çöp alanlarında toplanmaktadır (TÜİK, 2010).

Türkiye’nin ilk düzenli atık depolama alanı olan Harmandalı Katı Atık Depolama Alanı, 1992’de İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmıştır. 90 hektarlık bir alanı kaplayan ve kent merkezine 25 km. uzaklıkta bulunan tesis kapasitesini doldurmuştur (İKA, 2008). Bu

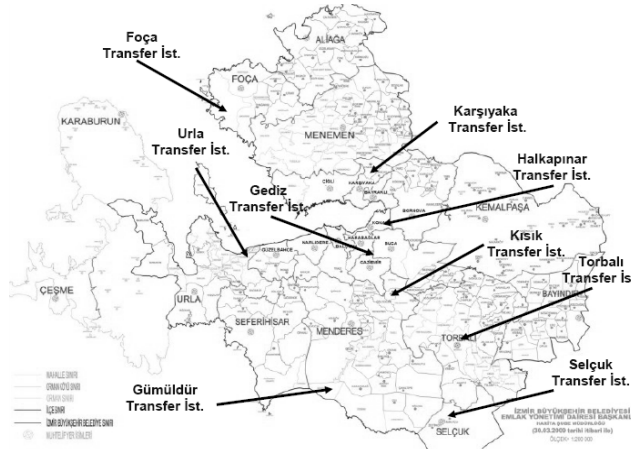
\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

alandı her gün günde yaklaşık 3000 ton çöp toplanmaktadır. Evsel atık, evsel nitelikli endüstriyel atık ve tıbbi atık olmak üzere 3 tip atık toplanmaktadır (Şekil 1) (İZSU, 2010).



Şekil 1 Harmandalı Katı Atık Depolama Alanı'nda evsel (soldaki), evsel nitelikli endüstriyel (ortadaki) ve tıbbi (sağdaki) atık depolama yerleri (İZSU, 2010)

Harmandalı Katı Atık Depolama Alanı, İzmir Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan tüm yerleşimlere hizmet vermektedir. 2005 yılında 5216 sayılı yasayla bu sınırların genişlemesiyle düzensiz atık sahaları kapatılmış ve ilçelere atık transfer istasyonları (Şekil 2) yapılmıştır (Özen, 2011).



Şekil 2 İzmir'de atık transfer istasyonları (Özen, 2011)

### İzmir'de Katı Atık Tesislerinin Yer Seçimi

İzmir'de Büyükşehir Belediyesi'nin Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü katı atık tesislerinin planlarından, projelerinden, Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) raporlarından ve bu süreçlerin kontrolünden sorumlu kurumdur. Katı atık tesislerinin yer seçimi kararları bu birim tarafından verilmektedir. Kurumla yapılan görüşmelere göre öncelikle birçok kritere bakarak en uygun yer seçilmektedir, daha sonra bu alan için ÇED süreci başlatılmaktadır. Planlama şubesinden görüşler alınarak alan uygun bulunursa planlara işlenmektedir.

Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü'nün katı atık tesislerinin yer seçimi sürecinde kullandıkları kriterler şunlardır:

- Alan ihtiyacı
- Yerleşim alanlarına uzaklık
- Tarımsal alanlara uzaklık
- Zeytinlik alanlara uzaklık
- Arazi kullanım kabiliyet sınıfları
- Endüstriyel alanlara uzaklık

- Sit alanları ve koruma bölgelerine uzaklık
- Askeri bölgelere uzaklık
- Doğal göllere uzaklık
- Baraj göllerine uzaklık
- Akarsulara uzaklık
- İçme suyu kuyularına uzaklık
- I. derece karayollarına uzaklık
- II. ve III. derece karayollarına uzaklık
- Demiryollarına uzaklık
- Eğim
- Yükseklik

Atık transfer istasyonlarının yer seçim süreçleri de buna benzer şekilde sürmektedir, ancak daha az kriter kullanılmaktadır. Özellikle çöp kamyonlarının erişimi ve alan gereksinimleri de dikkate alınmaktadır. ÇED süreci bu alanlar için de uygulanmaktadır ve ardından alanın jeolojik yapısı incelenmektedir. Daha sonra alanlar planlara işlenmekte ve itirazlar değerlendirilmektedir. Tüm bu süreçlerde çeşitli kurumların olumlu görüşleri alınmaktadır (İBB, 2008).

### Yeni Yer Arayışı ve Anlaşmazlıklar

Harmandalı Katı Atık Depolama Alanı'nın kentin büyümesiyle şehir içinde kalmış olması (Şekil 3) ve aynı zamanda kapasitesini doldurmuş olması nedeniyle İzmir Büyükşehir Belediyesi yeni bir katı atık tesisi için yer aramaktadır. Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü bu tesisin atıkların değerlendirilip, geri dönüştürülebilir atıkların ayrıştırıldığı ve elektrik enerjisi üretimi yapılan bir Katı Atık Değerlendirme Tesisi olmasını planlamaktadır (Özen, 2011).



Şekil 3 İzmir'in 1/25000 ölçekli Nazım İmar Planı'nda Harmandalı Katı Atık Depolama Alanı (İBB kent rehberi)

Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü'nün 2008'deki eylem planına göre kentin güneyinde bir katı atık tesisi önerilmiştir. Torbalı'da önerilen alternatif alanlardan çoğu kurumların olumsuz görüşleri nedeniyle iptal edilmiş ancak 168 hektarlık bir alan için karar verilmiştir. İlk izinler Orman Genel Müdürlüğü'nden alınmıştır. Alan Mahalli Çevre Kurulu tarafından kabul

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.



edilmiştir (İBB, 2008). ÇED süreci başlatılmıştır ve alan 1/25000 ölçekli imar planına işlenmiştir. Alt ölçekli planlar için kurumlardan görüşler alınmaya başlanmıştır (İBB, 2009).

Gazetelere göre Büyükşehir Belediye Başkanı Harmandalı'daki tesisin 2 yıl içinde kapanacağını duyurmuştur. Yeni yer için iki alternatif yer üzerinde durulduğu açıklanmıştır. Bunlardan biri Torbalı, diğeri de Bornova'nın Gökdere Köyü ile Buca'nın Kaynaklar Köyü arasındaki bir yerdir (Milliyet, 09.03.2009; Yeni Asır, 07.10.2009). Bu açıklama çeşitli karşı görüşlerin çıkmasına neden olmuştur ve anlaşmazlıklar başlamıştır. İlk tepkiler Bornova ve Buca Belediye Başkanları'ndan gelmiştir ve kendi ilçe sınırları içinde bu tesisi istemediklerini söylemişlerdir. Daha sonra Büyükşehir Belediyesi bu alandan vazgeçmiştir (Yeni Asır, 31.03.2010). Ancak tartışmalar ve anlaşmazlıklar Torbalı, Menemen, Menderes, Yamanlar ve mevcut Harmandalı örneklerinde devam etmiştir (Şekil 4).



Şekil 4 Katı Atık Tesisinin Harmandalı'daki mevcut yeri ve Torbalı, Menemen, Menderes ve Yamanlar'daki önerilen yerleri (İBB kent rehberi; sol üst fotoğraf Yeni Asır, 30.12.2011; sağ üst Yeni Asır, 29.11.2012; sol alt Yeni Asır, 06.05.2010; sağ alt Yeni Asır 30.01.2013)

Torbalı önerisine ilk tepki İl Tarım Müdürlüğü'nden gelmiştir. 168 hektarlık alanın 47 hektarının zeytin alanı olması nedeniyle gelen tepki sonucunda öneri alan 121 hektara düşürülmüştür (Yeni Asır, 31.03.2010). Daha sonra öneriye çeşitli kurumlardan, sivil toplum örgütlerinden, yerel halktan ve siyasi parti temsilcilerinden karşı çıkanlar olmuştur. Tepkilerini belediye meclislerinde, basın açıklamalarıyla, dava açarak, imza toplayarak veya kapı kapı dolaşarak göstermişlerdir. Torbalı'nın çeşitli meslek odaları birlik oluşturarak çöp alanının olası problemleri konusunda rapor hazırlamışlardır ve Devlet Bakanına, Başbakan Yardımcısına ve 3 büyük partinin milletvekillerine giderek bu raporu sunmuşlardır (Yeni Asır, 04.04.2010).

Karşı çıkanların yanı sıra az da olsa kararı destekleyenler de bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Çevre ve Orman İl Müdürü karşı çıkanları tesisin türünü, teknolojisini ve kalitesini bilmeden karşı çıktıkları için eleştirmiştir (Yeni Asır, 05.06.2010; Milliyet, 06.06.2010).

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Ayrıca bazı gazeteciler kararın alınması için Orman Bölge Müdürlüğü, Maden Tetkik Arama Enstitüsü, Devlet Su İşleri, Tarım İl Müdürlüğü gibi çeşitli kurumlardan olumlu görüş alındığını hatırlatmışlardır (Yeni Asır, 09.06.2010).

Büyükşehir Belediye Başkanı Torbalı'da önerilen alana bir ziyaret yapmıştır ve halkın protestolarıyla karşılaşmıştır (Şekil 5). Üç köyden yaklaşık 70 köylü belediyenin otobüsünü durdurarak "İzmir'in çöpünü bölgemizde istemiyoruz" yazılı pankartlar açmışlardır. Kendilerine neden sormadığını soran köylülere açıklama yapmaya çalışan Belediye Başkanı halkın görüşlerinin ÇED sürecinde alınacağını, ancak kararın bilime dayanarak verildiğini ve eğer bir yasal engel olmazsa buraya yapılacağını söylemiştir, ancak köylülerin tepkisi devam etmiştir (Yeni Asır, 04.06.2010; Milliyet, 05.06.2010).



Şekil 5 Torbalı halkının çöp alanına karşı eylemi (Sol üst fotoğraf Yeni Asır, 04.06.2010; diğerleri Milliyet, 05.06.2010)

Daha sonra Büyükşehir Belediyesi Almanya'daki iyi örnekleri ilgili gruplara göstermek için bir gezi organize etmiştir. Bazı gruplar geziye katılmayarak tepkilerini gösterirken bazı gruplar bilgilendirilerek daha iyi karşı çıkacaklarını düşündükleri için geziye katılmayı tercih etmişlerdir. Bazı köylüler, yerel ve merkezi yönetimlerden temsilciler, üniversitelerden katılımcılar, odalar ve diğer sivil toplum örgütlerinden toplam 32 kişi geziye katılmıştır (Şekil 6) ve tesisin benzerinin İzmir'e yapılması konusunda olumlu görüşler kazanmışlardır (Yeni Asır, 20-23-25.09.2010; Milliyet, 23.09.2010).



Şekil 6 Almanya teknik gezisinin katılımcıları (Soldaki fotoğraf Yeni Asır, 25.09.2010; sağdaki Milliyet, 23.09.2010)

Torbalı'da katı atık tesisine karşı olan taraflar bir araya gelerek Torbalı Ticaret Odası koordinasyonunda Çöpe Karşı Sivil İnisiyatif Grubu'nu oluşturmuşlardır. Bu grup siyasi parti temsilcileri, sivil toplum örgütleri, odalar, muhtarlar ve 25 kurumun temsilcilerden oluşmuştur (Şekil 7). Toplantılar düzenleyerek çöpe karşı nasıl eylemler yapacaklarını tartışmışlardır. Daha sonra bir deklarasyon imzalayarak, bunu el ilanları, gazete ilanları ve basın açıklamaları ile duyurmaya başlamışlardır. Mahkemeye başvurmuşlardır. Köylere giderek çöpün olası kötü etkilerini anlatmışlardır. Harmandalı tesisinin kötü fotoğraflarından oluşan bir sergi düzenlemişlerdir ve Torbalı'nın merkezinde sunmuşlardır (Yeni Asır, 28-31.10.2010; Milliyet, 30.10.2010).



Şekil 7 Torbalı'da Çöpe Karşı Sivil İnisiyatif Grubu (soldaki fotoğraf Yeni Asır, 28.10.2010; sağdaki Yeni Asır, 31.10.2010)

Torbalı'da bu eylemler sürerken Büyükşehir Belediye Başkanı kentin kuzeyinde de bir katı atık tesisi yapılacağını duyurmuştur (Yeni Asır, 3.11.2010; Milliyet, 04.11.2010; Hürriyet, 04.11.2010). Diğer yanda Harmandalı katı atık tesisinin yakınında yaşayanlar çöp sorununun bir an önce çözülmesi için eylemler düzenlemişlerdir (Şekil 8). Harmandalı Cumhuriyet Mahallesi Muhtarı İzmir Valiliği'nin İnsan Hakları Komisyonu'na, İzmir Barosu'nun Çevre Komisyonu'na ve İl Sağlık Müdürlüğü'ne Anayasa'nın 56. maddesindeki herkesin sağlıklı yaşam hakkı maddesine dayanarak başvurular yapmıştır ve Harmandalı'daki çevre sorunlarından ve sağlık risklerinden şikayet etmiştir. Ancak İZSU Genel Müdürlüğü suçlamaları reddederek çöpte patlama riski, sıkışmış gaz ve pis su akıntısı olmadığını savunmuştur (Yeni Asır, 05.12.2010). Harmandalı'da yaşayanlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuracaklarını açıklamışlardır. Büyükşehir Belediye Başkanı bu kararı desteklediğini ve bunun onların hakkı olduğunu dile getirmiştir (Yeni Asır, 05.10.2011).



Şekil 8 Harmandalı halkının çöp alanına karşı eylemi (soldaki fotoğraf Milliyet, 09.09.2011; sağdaki Milliyet, 13.09.2011)

Harmandalı'da yapılan eylemlerle ilgili haberler Torbalı'daki protestoları arttırmıştır (Yeni Asır, 06.12.2010). Çöpe Karşı Sivil İnisiyatif Grubu Manisa Kütahya İzmir Çevre Düzeni Planı'nın iptali için dava açmıştır. Bu davada Torbalı'da çöp alanı yapılmasının 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancıların Aşılattırılması Hakkında Kanun'un 20. maddesine aykırı olduğunu öne sürmüşlerdir (Yeni Asır, 28.12.2010; Milliyet, 29.12.2010). Grup önce Çevre

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.



ve Orman Bakanı'nı sonra Kültür ve Turizm Bakanı'nı davet ederek çöpe karşı hazırladıkları raporu sunmuşlardır. İki Bakan da Torbalı'nın katı atık tesisi için uygun olmadığını söylemiştir. Daha sonra Büyükşehir Belediye Başkanı daha uygun bir alan bulunursa kararın değiştirilebileceğini söylemiştir (Yeni Asır, 01-02-03-04.04.2011; Yeni Asır, 03.08.2011).

İlerleyen günlerde Torbalı'da önerilen katı atık tesisi hakkındaki ÇED raporu tamamlanmıştır. Alanın zemininin geçirgen olduğu ve bölgede yer altı su kaynakları bulunduğu rapor edilmiştir. Büyükşehir Belediyesi bu rapor üzerine alanın çöp için uygun olmadığına karar verdiğini, zemini membranla kaplamak gibi önerilen teknikleri reddettiğini ve katı atık tesisi için yer arama sürecinin devam edeceğini duyurmuştur (Yeni Asır, 27.08.2011; Milliyet, 29.08.2011). Torbalı'da bu karar nedeniyle kutlamalar yapılmıştır (Şekil 9).



Şekil 9 Torbalı'da katı atık tesisinden vazgeçilmesinin kutlamaları (Yeni Asır, 27.08.2011)

Büyükşehir Belediye Meclisi oy çokluğu ile Menemen'deki mevcut kompost tesisinin 203 dönüme büyütülüp daha iyi bir teknoloji ile yeni katı atık tesisine dönüştürülmesi kararı almıştır. Önerilen tesiste çöp depolanmayacak, yalnızca ayrıştırılacak ve enerji üretilecektir (Milliyet, 16.10.2011). Büyükşehir Belediye Başkanı bir basın açıklaması yaparak projenin detaylarını ve alanın seçilme nedenlerini duyurmuştur. Kentin güneyinde bulunan kullanılmayan taşocaklarının olduğu bölgeye de bir katı atık tesisi yapılacağını açıklamıştır (Yeni Asır, 05.10.2011; Milliyet, 28.10.2011).

Menemen'de katı atık tesisinin yapılmasına karşı olanlar bir araya gelerek tepkilerini göstermişlerdir. Menemen Belediyesi bir basın açıklaması yaparak kararın İmar Planlarına ve Çevre Düzeni Planına uymadığını öne sürmüştür. Ayrıca tarıma dayalı bir ekonomisi olan Menemen'in bu arazi kullanım kararından olumsuz etkileneceğini açıklamıştır (Milliyet, 26.10.2011; Yeni Asır, 28.10.2011). Büyükşehir Belediye Başkanı protestolara cevap vererek seçilen alanın yerleşim yerlerine uzak olması, otoyola yakın olması ve mevcut tesisin kullanılmasının yeni bir tesis yapılmasından daha ekonomik olması gibi seçilme nedenlerini sıralamıştır ve yeni teknoloji kullanılacağı için koku ve depolanmış çöp bulunmayacağını eklemiştir (Yeni Asır, 06.11.2011; Milliyet, 07.11.2011). Ancak bu açıklamalar protestoları önleyememiştir. Çeşitli odalardan, Kent Konseyi'nden, Sağ ve Sol Sahil Sulama Birlikleri'nden ve Menemenlilerden oluşan bir grup toplanarak eylemler yapmışlardır (Şekil 10) (Milliyet, 13.11.2011). Sol Sahil Sulama Birliği Başkanı konuyla ilgili dava açtığını çünkü bu karardan hem tarım alanlarının hem su kaynaklarının etkileneceğini söylemiştir (Yeni Asır, 15.11.2011).

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.





Şekil 10 Menemen halkının çöp alanına karşı eylemi (soldaki fotoğraf Yeni Asır, 15.11.2011; sağdaki Milliyet, 17.11.2011)

Büyükşehir Belediyesi öneri alanı İl Toprak Koruma Kurulu'na göndermiştir. Kurul çeşitli incelemeler yaparak 5403 sayılı Toprak Koruma Kanunu'na göre alanın nitelikli tarım arazisi olduğunu rapor etmiştir (Yeni Asır, 30.12.2011). Büyükşehir Belediyesi alanda katı atık tesisi yapılabilmesi için 'kamu yararı' kararı başvurusunda bulunmuştur (Yeni Asır, 30.12.2011). Başkana göre mevcut tesis için daha önce alınmış bir ÇED raporu bulunduğu için yeni bir ÇED raporuna ihtiyaç yoktur, ancak Sol Sahil Sulama Birliği Başkanı önceki ÇED raporunun 1995'te alındığını ve artık geçerli sayılmayacağını, bu nedenle yeni bir ÇED sürecinin gerektiğini savunmuştur (Yeni Asır, 16.01.2012).

Anlaşmazlık bir süre daha devam etse de Büyükşehir Belediyesi'nden alınan bilgiye göre Menemen'de önerilen alan tarım alanı olduğu için bu karardan vazgeçilmiştir. Sol Sahil Sulama Birliği'nden alınan bilgiye göre açılan davada mahkeme bu alanın tarım alanı olması nedeniyle Büyükşehir Belediyesi'nin yetkisinde olmadığına karar vermiştir.

Katı atık tesisi için yeni bir yere karar verilememiş olması ve Harmandalı çöp alanında çıkan yangın yakınında yaşayanların tepkilerini arttırmıştır (Milliyet, 07.08.2012). Toplanıp yürüyüş yaparak, pankartlar ve sloganlarla özellikle kötü kokudan şikayet ederek tepkilerini göstermişlerdir (Şekil 11). Büyükşehir Belediye Başkanı'nı tesisin kapatılacağı yönündeki sözlerini yerine getirmediği konusunda eleştirmişlerdir (Yeni Asır, 06.09.2012; Milliyet, 04.09.2012; Hürriyet, 03.09.2012). Başkan yaptığı açıklamada yeni yer bulununca Harmandalı çöp alanının kapatılacağını ve yerine kent ormanı yapılacağını açıklamıştır (Yeni Asır, 05.11.2012; Milliyet, 06.11.2012). Yeniden yapılan eylemlerde halk tarafından katı atık tesisinin yolu kapatılarak çöp kamyonlarının geçişine izin verilmemiştir (Yeni Asır, 13.03.2013).



Şekil 11 Harmandalı halkının çöp alanına karşı eylemi (soldaki fotoğraf Milliyet, 04.09.2012; sağdaki Yeni Asır, 06.09.2012)

Menemen önerisinin de iptal edilmesiyle katı atık tesisinin yer seçimi için diğer alternatifler üzerinde çalışılmaya devam edilmiştir. Büyükşehir Belediyesi'nin birimlerinden uzmanların

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

oluşturduğu bir komisyon alternatifleri eleyerek Menderes ve Yamanlar hakkında öneriler getirmişlerdir. Bu alanlarla ilgili olası kararlar resmîyete dökülmeden ve kamuoyuyla paylaşılmadan önce ilçe belediyelerince karşı çıkılmaya ve tepkiler verilmeye başlanmıştır. Konunun basına yansımından sonra Büyükşehir Belediyesince yapılan açıklamaya göre Yamanlar'ın seçilmesinin sebebi yerleşim yerlerine uzak olması, tarıma elverişsiz olması, coğrafi konumunun ve topoğrafyasının uygun olmasıdır (Yeni Asır, 29, 30.11.2012; Hürriyet, 01.12.2012). Bu açıklama yakın ilçe belediyeleri tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Zaten mevcut çöpe yakın olduklarını ve yenisini istemediklerini belirtmişlerdir (Yeni Asır, 05.12.2012). Seçilen yerle ilgili kurum görüşleri için başvurular yapılmıştır (Yeni Asır, 11.04.2013).

Yamanlar için teknik süreç devam ederken katı atık tesisi için çeşitli kurumlardan çeşitli öneriler öne sürülmüştür. Bunlardan biri Kemalpaşa Belediye Başkanı'nın tesis için kendi ilçesini önermesidir. Benim ilçemde olmasın diyenleri eleştiren Başkan, tesisin zaten bir fabrika gibi olacağını o nedenle Kemalpaşa'daki mevcut sanayi bölgesinde yapılabileceğini söylemiştir (Yeni Asır, 06.12.2012). Yeni tesis için diğer bir öneri ise Ulaştırma Bakanı'ndan gelmiştir. Önerisine göre başka yer düşünmeye gerek yoktur ve yeni tesis de Harmandalı'da yapılabilir (Yeni Asır, 07.12.2012). Tesisin ilçesinde önerilmesine karşı çıkan Karşıyaka Belediye Başkanı da gündeme çöp alanı için Aliğa Yeni Şakran önerisiyle gelmiştir (Yeni Asır, 10.12.2012). Tüm bu öneriler farklı gruplar tarafından eleştirilmiştir.

İzmir'in kuzey aksının çöprü için önerilen Yamanlar sürecinde olduğu gibi güney aksının çöpünün depolanması için önerilen Menderes sürecinde de konunun duyulmasıyla birlikte tepkiler başlamıştır. İlk tepki ilçe belediyesinden gelmiştir. Başkan İzmir'in içme suyunu karşılayan bir bölgeye katı atık tesisi yapılması kararını gayriciddi bulduğunu söylemiştir. Yakın köy muhtarı ise kendilerine sorulmamasını eleştirmiştir (Yeni Asır, 30.01, 13.02.2013).

Yeni yer konusunda tartışmalar sürerken Harmandalı halkı yeniden eylemlere başlamıştır (Şekil 12). Çöp alanının kaldırılması için yapılan yürüyüş sonrası yaklaşık 500 eylemci İzmir-Çanakkale Karayolu'nu trafiğe kapatmıştır. Çeşitli pankartlar taşıyarak çöprü protesto eden grup ayrıca basın açıklaması da yapmıştır (Hürriyet, 04.08.2013).



Şekil 12 Harmandalı halkının çöp alanına karşı eylemi (Hürriyet, 04.08.2013)

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB) bağlı meslek odalarının başkan ve temsilcileri ile birlikte Yamanlar'da önerilen alanı incelemek üzere bir teknik gezi düzenlemiştir. Alan için kurum görüşlerinin geldiği ve Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü'nden, Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden, Devlet Su İşleri'nden, İZSU Genel Müdürlüğü'nden, Orman Bölge Müdürlüğü'nden ve Gediz Dağıtım A.Ş. ile Türkiye Elektrik İletim A.Ş.'den olumlu görüş alındığı bildirilmiştir. ÇED için çalışmaların başlandığı açıklanmıştır (Yeni Asır, 15.09.2013; Hürriyet, 16.09.2013). Gezi sonrasında çalışmalarına devam eden meslek odaları bu konuda rapor hazırlayacaklarını bildirmişlerdir (Yeni Asır, 06.10.2013).

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Katı atık için Yamanlar'ın önerilmesinin ardından sürecin çeşitli siyasi tartışmalara neden olduğu görülmüştür. Ayrıca Yamanlar'ın katı atık tesisine uygun olmadığı ODTÜ ve Hacettepe tarafından rapor edildiği bildirilmiştir. Raporda bölgenin ekolojik değeri, içme suyu havzası olması ve sit alanı olması nedeniyle uygun olmadığı belirtilmiştir (Yeni Asır, 18, 22.09, 01.10.2013; Hürriyet, 18.09.2013). Buna karşılık Büyükşehir Belediye Başkanı da çöp alanı için bilimsel rapor hazırlatacağını duyurmuştur. Alanı öğretim üyeleriyle yeniden ziyaret edeceğini ve bilimle teknolojiyi kullanarak sorun yaratmayacak bir tesis kuracaklarını açıklamıştır (Yeni Asır, 03.10.2013).

İzmir'in katı atık tesisinin yeni yeri için devam eden süreçte yapılan son eylem ise Menemen'in Koyundere beldesi sakinleri tarafından düzenlenmiştir. Yamanlar'da yapılması planlanan tesise karşı çıkan halkın yanı sıra eyleme sivil toplum örgütlerinden ve siyasi partilerden temsilciler de katılmıştır (Yeni Asır, 04.10.2013).

### **Anlaşmazlıkların Analizi**

İzmir'de katı atık tesisinin yer seçimi konusu hala çözülememiş bir sorundur. Şimdiye kadarki süreç incelenerek problemin nedenlerinin araştırılması bundan sonraki süreci yönlendirebilecek sonuçlar çıkarılması için gereklidir.

Süreçteki aktörler 4 grupta sınıflandırılabilir. (I) Karar verici olarak İzmir Büyükşehir Belediyesi, (II) süreçte yer alan diğer kamu kurumları, ilçe belediyeleri, bakanlıklar ve il müdürlükleri, (III) yerel halk ve temsilcileri, (IV) sivil toplum örgütleri, meslek odaları, çevreci gruplar, siyasi parti temsilcileri ve üniversiteler.

Katı atık tesisinin yer seçiminde sorumlu kurum olması nedeniyle baş aktörlerden biri Büyükşehir Belediyesidir. Yer seçim kararından en çok etkilenecek grup yerel halktır. Bu nedenle en büyük anlaşmazlıklar bu iki aktör arasındadır. Süreçte yer alan diğer kurumlar grubu ya tesisin yer alacağı ilçenin belediyeleridir, ki çoğu zaman karara karşı olmuşlardır, ya da karar verme sürecinde görüşü sorulan bakanlıklar ve il müdürlükleri gibi resmi kurumlardır. Süreçte önemli yer tutarlar çünkü verdikleri görüşler kararın iptali ve yeni alternatiflerin belirlenmesi açısından etkilidir. Dördüncü aktör grubu üyelerinin ise daha dolaylı olarak katılmalarına rağmen özellikle karşı çıkmaları için yerel halkı yönlendiren ve organize eden gruplar olduklarında süreçte önemli pay aldıkları gözlenmektedir.

Süreçteki aktör grupları arasında çıkar ve fikir çatışmaları olduğu gibi, bir grup içerisinde de anlaşmazlıklar olabilir. Örneğin sivil toplum örgütleri grubu sadece karara karşı çıkan grupları içermez, destekleyenler de protesto edenler de olabilir. Ayrıca bir bölgedeki yerel halkın karara karşı çıkması başka bir bölge yerel halkı için olumsuz olabilir. Örneğin Torbalı halkı karara karşı çıkarken Harmandalı halkı bu karşı çıkışın kararı geciktireceğini ve mevcut tesisin daha uzun süre kullanacağını düşündüğü için eylem yapmaktadır.

Aktörlerin yer seçim kararlarına verdikleri tepkiler çeşitlidir. En çok rastlanılan tepkinin sözlü olarak ifadesidir. Grupça verilen tepkilerde en çok görülenler eylemler düzenlemek, önerilen alana giderek pankartlar açmak, sloganlar atmak, imza toplamak, basın açıklamaları yapmak ve yakında yaşayan herkesi karşı çıkmaya davet etmek olarak sayılabilir. Bunlar dışında İzmir örneğinde ilginç başka tepkilere de rastlanmıştır. Meclis üyelerinin kararı protesto etmek için meclis salonunu terk etmesi ya da Torbalı'nın eski belediye başkanının vasiyetinde konuya değinmesi bunun örnekleridir. Tepkinin başka bir ilginç gösterimi ise Karşıyaka Belediye Başkan Yardımcısı'nın Yamanlar'da yetişen domates ve biberle yapılmış menemen ikramı eşliğinde yaptığı basın açıklaması olmuştur.

---

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

Katı atık tesisine karşı çıkma nedenleri çevre, sağlık, trafik sorunları, ekonomik ve sosyal zararlar, ilçenin imajı ve politik nedenlerdir. Torbalı örneğinde zeytin alanlarının varlığı önemli bir karşı çıkma nedeni iken Menemen örneğinde verimli tarım arazileri öne çıkmaktadır. Süreçteki aktörlerin tamamı tesisin olası kötü etkileri nedeniyle karşı çıkmamaktadır. Örneğin bazı siyasi aktörler Büyükşehir Belediyesi'nin başarısız olması için önerilere karşı çıkmaktadır.

Torbalı'da kararın iptali için en önemli nedenlerden biri yer altı sularının varlığı olmuştur, bu konu ÇED raporunda öne çıkarılmıştır. Ancak bu noktada süreçle ilgili bir soru işareti doğmaktadır. Büyükşehir Belediyesi yer altı sularının varlığını katı atık tesisinin yer seçiminde bir kriter olarak dikkate almamış mıdır? Kullanılan kriterlerin eşiklerinde bir değişim mi olmuştur? Yoksa Büyükşehir Belediyesi bu bölgedeki yer altı sularını ÇED raporu sayesinde mi öğrenmiştir? Analizlerin tam yapıldığı iyi tasarlanmış yer seçimi süreçlerinde bu tür sonuçlarla karşılaşmamaktadır.

Karşı çıkma nedenleri arasında mevcut planlarda verilmiş kararlar da öne çıkmaktadır. Örneğin Menemen'de hem karar veren hem karşı çıkan taraf bu konuyu ele almıştır. Karşı çıkanlar kararın imar planlarına aykırı olduğunu öne sürerken Büyükşehir Belediyesi plana uygun olduğunu söylemektedir. Gerçekte planda mevcut tesis mutlak tarım alanlarının ortasında gösterilmiştir ve plan notlarında eğer kamu yararı kararı ve kamu yatırımı ihtiyacı varsa yeni bir katı atık tesisi için plan revizyonuna ihtiyaç duyulmadan izin verildiği yazılmaktadır.

Büyükşehir Belediyesi'nin görüşüne göre katı atık tesisine karşı çıkılmasının temel sebeplerinden biri mevcut örneğin yaşadığı sorunlar ve iyi örneklerin eksikliğidir. Bu nedenle Torbalı kararına karşı çıkan grupları Almanya'ya iyi örnekleri göstermek için götürme yolunu denemişlerdir. Bu gezi katılanlar için olumlu görüş sağlamıştır ancak ya katılmayı reddedenler nasıl ikna edilecektir? Halkın kamu kurumlarına olan güveni azalmıştır ve bir çevre yatırımı yapıldığında iyi organize edilebileceği, iyi yönetilebileceği ve etkilerin düzenli kontrol edilebileceği konularında şüpheler bulunmaktadır. Bu nedenle karar verici kurumun kendi sorumluluğu altındaki bir iyi örneğin gösterilmesi karşı çıkışlara karşı daha etkili olacaktır. Bu konuda Büyükşehir Belediye Başkanı Menemen sürecinde alana 2,5km uzaklıktaki arıtma tesisini örnek göstermiştir ve yeni yapılacak tesisin onun gibi sorunsuz yönetileceğini taahhüt etmiştir.

Büyükşehir Belediyesi'nin süreçteki anlaşmazlıkları azaltmak için önerdiği çözümlerden biri de ek vergidir. Bu vergi katı atık tesisine ev sahipliği yapan ilçe belediyesi için ek gelir sağlayacaktır, ancak ya yerel halk? Onlar hem istemedikleri bir arazi kullanımına hem de ek vergiye katılmak zorunda kalacaklardır. Bu öneri ilçe belediyesinin karşı çıkışını engelleyebilir, ancak ilçe belediyesinin kararda hemfikir olması süreçteki çatışmaların önüne geçememektedir. Örneğin Torbalı sürecinde ilçe belediyesinin katı atık tesisine karşı çıkmaması sorunu çözememiştir, aksine karşı çıkan gruplar tarafından suçlamalarla karşılaşmıştır.

Karşı çıkışları azaltmak için getirilen önerilerden bir diğeri de bir istenmeyen arazi kullanımı önerilecek yerleşime bir de çok istenen veya ihtiyaç duyulan bir arazi kullanımı önermektir. Katı atık tesisi yapılması düşünülen bir köyde arıtma tesisi yoksa iki yatırımı birden yapmak bunun bir örneğidir. Katı Atık Şube Müdürlüğü'nde yapılan görüşmede bu konuya Japonya örneği verilmiştir, Japonya'da katı atık tesisini kabul eden yerleşimlere yüzme havuzu yapıldığı ve bunun benzerlerinin İzmir'de de uygulanabileceği vurgulanmıştır.

---

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.



## Çözüm Önerileri

Öncelikle bir kentte katı atık tesisinin yerine karar verilmesi kentin planlama sürecinden ayrı yürütülmemelidir. Bu tür büyük arazi kullanımları ve kamu yatırımları için yer belirlenmesi ancak kent bütününe planlanması sırasında çözülen bir konu olmalıdır. Kentin öncelikleri ve büyüme yönleri gibi kararlar katı atık tesisi için önerilebilecek yerlerle birlikte düşünülmeli ve bu arazi kullanımının olası etkileri de bu süreçte dikkate alınmalıdır. İzmir’de katı atık tesisi konusu kentin planlanması sürecinden ayrı, tekil bir süreç olarak çözülmeye çalışılmaktadır. Böyle bile olsa en azından mevcut planlardan nasıl etkileneceği ve onları nasıl etkileyeceği düşünülmelidir. Yalnızca bu arazi kullanımının yer seçeceği alana değil onun yaratacağı kentsel ve bölgesel etkilere de dikkat edilmelidir.

Mevcut planlarda belirlenmiş olan hedeflerle, gelişme alanlarıyla ve korunacak alanlarla çelişmeyen kararlar verilmesi önemlidir. Ayrıca bu arazi kullanımı önerildikten sonra da komşu alanların gelişmeye açılmaması gerekmektedir. Aksi bir durumda Harmandalı örneğindeki gibi mevcut bir çöp depolama alanının yakınına konut alanı önerilmesi orada yaşayanlar için sağlıksız bir çevre oluşturması ve yaşam kalitesinin düşük olması gibi sorunları beraberinde getirmektedir.

Katı atık tesisinin yer seçimi sürecinde bu arazi kullanımının getireceği olası zararlar önceden düşünülerek, ortadan kaldırılması veya azaltılması için gerekli önlemler alınmalıdır. Arazi kullanımının son teknolojinin kullanılacağı çevreye zararsız bir tesis olması öngörülse dahi, az da olsa yakınındaki bölgeleri etkileyeceği unutulmamalıdır. Bu nedenle yerleşim yerlerine, tarım alanlarına, su kaynaklarına ve benzeri etkilenebilecek alanlara uzaklığı konusunda yalnızca yönetmeliklerde tanımlanan minimum sınırlara uymak yetmemektedir. Aynı zamanda bu konularda uzman kişilerin analizlerini ve araştırmalarının önerilerini dikkate almak gerekmektedir.

Katı atık tesisleri yalnızca bu alanın yakınındaki yerleri etkilemekle kalmaz, bu alana çöp taşıyan kamyonların geçeceği güzergahlardaki alanları da etkiler. Bu alanlardaki etkilerin de yer seçim sürecinde ele alınması ve önerilen yerin bu açıdan da değerlendirilmesi gerekir.

Yakın çevresini olumsuz etkileyeceği düşünülen tüm arazi kullanımlarında olduğu gibi katı atık tesislerinin yer seçim sürecinde de önerilen alana en büyük tepki yakınında yaşayanlardan gelmektedir. İzmir için deneyimlenen süreçte bu tepkiler Menemen ve Torbalı önerilerinde oldukça ses getiren büyük eylemlere ve karşı çıkışlara dönüşmüştür. Süreçte yerelin ihtiyaçları ve görüşleri dikkate alınmazsa bu tepkiler kaçınılmazdır. Öncelikle karşı çıkılmasına neden olacak durumlar ortadan kaldırılmadık ve yalnızca bilgilendirme şeklinde olmayan etkin bir katılım süreci tasarlanmalıdır. Ancak doğru yer seçimi yapılmasına rağmen bir tepki geliyorsa uygun çatışma yönetimi teknikleri kullanılarak bu sorunlar çözülmelidir. Aksi takdirde kamuoyunda teknik bilgilere göre değil yerel halkın tepkisine göre değişen yer seçim kararları olduğu hissi uyanacaktır ve bunun önlenmesi gerekir.

Gelişmiş ülkelerde katı atık tesislerinin yer seçiminde çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılmaktadır. Bu konuda daha önce deneyimlenmiş iyi örnekler ve yapılmış çalışmalar İzmir örneği için de uyarlanarak kullanılabilir. Örneğin çok kriterli analiz teknikleri, bu tekniklerin Coğrafi Bilgi Sistemleri ile entegrasyonu, ve paydaş analizi ile çok kriterli mekansal değerlendirmenin kombinasyonu (Vasiloglou 2004; Banar et al., 2007; Chang et al., 2008; Schumati et al., 2008; Ersoy and Bulut, 2009; Wang et al., 2009; Aragonés-Beltrán et al., 2010; Ekmekçioglu et al., 2010; Şener et al., 2011; Geneletti, 2010) gibi yöntemler geliştirilmiştir. İzmir örneğinde ise belirli kesimlere göre katı atık tesisinin yeri yalnızca mülkiyet durumu ve maliyetin düşük tutulması kriterlerine göre belirlenmektedir. Kimsede bu

\* Bu bildiri Şehir Plancıları Odası adına düzenlenmiştir.

algının oluşmaması için gerçekten tüm kriterlerin dahil edildiği bir karar verme yöntemi kullanılması önemlidir. Eğer İzmir örneğinde de bilimsel çalışmalardakilere benzer yöntemler kullanılırsa karşı çıkanları ikna etmek daha kolay olur ve verilen kararların arkasında daha kolay durulabilir. Ancak, bu yöntemde kullanılan kriterler için belirlenen ağırlıklar da adaletli dağıtılmalıdır. Süreçte kullanılan tüm kriterler ve bu kriterden hangilerinin seçilen alanda ne ölçüde sağlandığı konularında şeffaf ve tüm taraflara açık olunmalıdır. Bu sayede sürecin deneme yanılma yöntemiyle yürüdüğü düşüncesi ortadan kalkacaktır.

Kullanılan çok kriterli yöntemin ardından bulunan uygun alanlar arasından alternatifler belirlenmeli ve bu alternatiflerin en az ikisi potansiyel alan olarak seçilmelidir. Büyük ve tek bir çöp depolama alanının şehrin bir noktasında olmasındansa daha küçük iki çöp tesisinin şehrin kuzey ve güneyinde konumlanması hem seçilen yere vereceği etkiler açısından daha adaletli olacak hem de kentin her yerinden toplanan çöpün lojistik maliyetini azaltacaktır. Büyükşehir belediyesinin yetki alanı genişleyince bu konunun daha da önem kazanacağı şimdiden düşünölmelidir.

Katı atık tesisleri gibi yerelde istenmeyen arazi kullanımları konusunda yapılmış araştırmalarda üzerinde durulan bir başka konu ise çöp depolama alanlarının yer seçim sürecinin birden çok disiplini ve uzmanlığı gerektirdiğidir. Bu nedenle İzmir örneğinde de sürece yalnızca mühendislerin ve plançıların katılımı yeterli değildir ve konuyu tüm açılardan değerlendirecek uzmanların karar verme sürecine dahil edilmesine ihtiyaç vardır. Ancak, uzmanların katılımı yalnızca bilgilendirme şeklinde olmamalıdır, uyarı ve önerileri kararlara yansıtılmalıdır.

## SONUÇ

Bu çalışmanın ana sonuçlarına göre katı atık tesislerinin yer seçim süreçleri dikkatlice tasarlanması gereken süreçlerdir. Karar vericilerin tesisin olası etkilerinin en aza indirileceği konusunda halka güven vermesi gerekir. Bunun için de hem tesis içinde kullanılacak teknoloji iyi seçilmesi ve bu konuda bilgilendirmeler yapılması hem de seçilen yerin bilimsel bir yöntemle ve süreçle seçilmesi gerekmektedir. Yerelin yaşam kalitesinin ve tüm çıkar gruplarının düşünöldüğü adil kararlar verilmelidir.

Özetle, İzmir’de yeni bir katı atık tesisinin yer seçimi için (1) üst ölçekli planlara ve kentin gelişme hedeflerine uygun, (2) yerel, kentsel ve bölgesel etkileri dikkate alınmış, (3) yerleşim yerleri, koruma alanları, tarım alanları ve zeytinlikler gibi zarar görebilecek alanlardan uzak, (4) yakın çevresine ve çöp taşıma güzergahına vereceği olası zararlar için gerekli önlemler alınmış, (5) belirlenen alternatifler üzerinden kentin birden fazla yerinde seçilen bir alan (i) yerelin ihtiyaçlarını ve görüşlerini dikkate alan, (ii) analizlerin mevzuatta tanımlanan sınırlarla kalmayıp bu konuda yapılmış bilimsel çalışmalarda önerilen kapsayıcılıkta yapıldığı, (iii) karşı çıkanların tepkilerini ve bu tepkilerin nedenlerini dikkate alan, (iv) ağırlıkları adaletli belirlenmiş çok kriterli karar verme yöntemleri ile desteklenen ve (v) farklı disiplinlerden uzmanların etkin katılımıyla gerçekleşen (vi) şeffaf bir süreçle seçilmelidir.

## TEŞEKKÜR

Bu çalışma İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü 2013İYTE35 nolu BAP Projesi olarak destek almıştır.

**KAYNAKLAR**

Aragones-Beltran, P., Pastor-Ferrando, J. P., Garcia-Garcia, F. & Pascual-Agullo, A., “An Analytic Network Process approach for siting a municipal solid waste plant in the Metropolitan Area of Valencia (Spain)”, *Journal of Environmental Management*, 91, 2010, pp. 1071-1086.

Banar, M., Kose, B. M., Ozkan, A. & Poyraz Acar, I., “Choosing a municipal landfill site by analytic network process”, *Environmental Geology*, 52, 2006, pp. 747-751.

Been, V., “Locally Undesirable Land Uses in Minority Neighborhoods - Disproportionate Siting or Market Dynamics”, *Yale Law Journal*, 103, 1994, pp. 1383-1422.

Chang, N. B., Parvathinathan, G. & Breeden, J. B., “Combining GIS with fuzzy multicriteria decision-making for landfill siting in a fast-growing urban region”, *Journal of Environmental Management*, 87, 2008, pp. 139-153.

Colebrook, M. & Sicilia, J., “Undesirable facility location problems on multicriteria networks”, *Computers & Operations Research*, 34, 2007, pp. 1491-1514.

Dorius, N., “Land-Use Negotiation - Reducing Conflict and Creating Wanted Land Uses”, *Journal of the American Planning Association*, 59, 1993, pp. 101-106.

Ekmekcioglu, M., Kaya, T. & Kahraman, C., “Fuzzy multicriteria disposal method and site selection for municipal solid waste”, *Waste Management*, 30, 2010, pp. 1729-1736.

Ersoy, H. & Bulut, F., “Spatial and multi-criteria decision analysis-based methodology for landfill site selection in growing urban regions”, *Waste Management & Research*, 27, 2009, pp. 489-500.

Forester, J., “Planning in the Face of Conflict - Negotiation and Mediation Strategies in Local Land-Use Regulation”, *Journal of the American Planning Association*, 53, 1987, pp. 303-314.

Geneletti, D., “Combining stakeholder analysis and spatial multicriteria evaluation to select and rank inert landfill sites”, *Waste Management*, 30, 2010, pp. 328-337.

Healey, P., *Collaborative planning. Shaping places in fragmented societies*. Houndmills and London: MacMillan Press, 1997.

Hürriyet, 2004-2013 yılları arasındaki konuyla ilgili haberler. [Web sayfası erişimi: Ekim 2013] <<http://www.hurriyet.com.tr/>>.

İKA, İzmir (TR31) Bölgesi Mevcut Durum Raporu, İzmir Kalkınma Ajansı, İzmir, 2008.

İBB, Faaliyet Raporu (Action Report) 2008, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı, Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü, İzmir, 2008.

İBB, Faaliyet Raporu 2009, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı, Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü, İzmir, 2009.

İZSU, Faaliyet Raporu 2010, İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü, İzmir, 2010.

Magigi, W. & Drescher, A. W., “The dynamics of land use change and tenure systems in Sub-Saharan Africa cities; learning from Himo community protest, conflict and interest in urban planning practice in Tanzania”, *Habitat International*, 34, 2010, pp. 154-164.

Margerum, R., “Evaluating Collaborative Planning”, *Journal of the American Planning Association*, 68, 2002, pp. 179-193.

ÇOB, Atık Yönetimi Eylem Planı (2008–2012), Çevre ve Orman Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008.

Milliyet, 2004-2013 yılları arasındaki konuyla ilgili haberler. [Web sayfası erişimi: Ekim 2013] <<http://www.milliyet.com.tr/>>.

Minchart, D. & Neeman, Z., “Effective siting of waste treatment facilities”, *Journal of Environmental Economics and Management*, 43, 2002, pp. 303-324.

Nash, N., Lewis, A. & Griffin, C., “‘Not In Our Front Garden’: Land Use Conflict, Spatial Meaning and the Politics of Naming Place”, *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 20, 2010, pp. 44-56.

Nordenstam, B. J., *When Communities Say NIMBY to Their LULUs: Factors Influencing Environmental and Social Impact Perception*, Doctor of Philosophy, University of California, 1994.

Özen, N., İzmir Büyükşehir Belediyesi Atık Yönetimi, İzmir Büyükşehir Belediyesi, Çevre Koruma ve Kontrol Dairesi Başkanlığı, Katı Atık İşletmeler Şube Müdürlüğü, KALDER Temiz Çevre Günleri Sempozyumu, 18 Ekim 2011, İzmir.

Peebles, J. A., *Place and Identity as Rhetorical Tactics in Locally Unwanted Land Use Disputes*, Doctor of Philosophy, University of Washington, 2000.

Peyton, B., *Rethinking Spatial Conflict: An Analysis of LULUs and Their Encroaching Communities*, Master of Arts, Tufts University, 2007.

Popper, F. J., “The Environmentalist and the LULU (cover story)”, *Environment*, 27, 1985, pp. 6-11.

Rootes, C. & Leonard, L., “Environmental movements and campaigns against waste infrastructure in the United States”, *Environmental Politics*, 18, 2009, pp. 835-850.

Şener, S., Şener, E. & Karaguzel, R., “Solid waste disposal site selection with GIS and AHP methodology: a case study in Senirkent-Uluborlu (Isparta) Basin, Turkey”, *Environmental Monitoring and Assessment*, 173, 2011, pp. 533-554.

TÜİK, Atık hizmeti verilen belediye sayısı, nüfusu, yaz ve kış mevsimine göre ortalama atık miktarı, bertaraf yöntemine göre atık miktarı, Türkiye İstatistik Kurumu, 2010. [Web sayfası erişimi: Mart 2012] <[http://www.tuik.gov.tr/cevredagitimapp/katiatik\\_ing.zul](http://www.tuik.gov.tr/cevredagitimapp/katiatik_ing.zul)>.

Vasiloglou, V. C., “New tool for landfill location”, *Waste Management & Research*, 22, 2004, pp. 427-439.

Wang, G. Q., Qin, L., Li, G. X. & Chen, L. J., “Landfill site selection using spatial information technologies and AHP: A case study in Beijing, China”, *Journal of Environmental Management*, 90, 2009, pp. 2414-2421.

Yeni Asır, 2004-2013 yılları arasındaki konuyla ilgili haberler. [Web sayfası erişimi: Ekim 2013] <<http://www.yeniasir.com.tr/>>.